

Zimní hosté **NA PŘEHRADĚ ROZKOŠ**

Sněhule severní a konopka žlutozobá

Mezi ptačí druhy, které pravidelně obohacují poněkud chudší zimní nabídku, patří dva severské druhy z řádu pěvců – sněhule severní a konopka žlutozobá.

Sněhule severní je obyvatelem nejseverněji položených částí Evropy, Asie a Ameriky, u nás se objevuje poměrně pravidelně počátkem listopadu, výjimečně již koncem října, a opouští nás většinou do půlky března, zcela výjimečně o něco později. Sněhule je držitelem jednoho zajímavého prvenství – je totiž nejseverněji hnízdícím příslušníkem řádu pěvců. Jejím hnízdištěm je kamenitá tundra a skalnaté břehy severských řek i mořských pobřeží. U nás

ji můžeme zastihnout na otevřených místech, kde vyhledává semena různých plevelů a trav. Jak jsem se osobně mnohokrát přesvědčil, tak tento velmi pohledný ptačí druh není mezi laickou veřejností příliš znám. Asi je to tím, že nezalétá do měst a do zahrad na krmítka a zdržuje se spíše na odlehlých místech.

Sněhule severní je blízce příbuzná se strnady, se kterými vytváří společnou čeleď. Vzhledem k některým odlišnostem je ale zoologicky řazena do samostatného rodu, kde tvoří jediný druh, který se ještě dále dělí na několik zeměpisných poddruhů (subspecií). Ptáci, se kterými se setkáváme u nás, patří k poddruhu s. s. arktická.

Sněhule patří k druhům, které pravidelně, téměř každou zimu pozorujeme u přehrady Rozkoš. První příslušníky tohoto druhu vyhlížíme počátkem listopadu, ale existuje i několik údajů z konce října. Nejčasněji byla na lokalitě zastižena 20. října 1968. Za posledních dvacet let spadá datum prvního pozorování třikrát na konec října (26. října 2003, 28. října 2016 a 31. října 2012), 16x byly první sněhule pozorovány v listopadu – převážně v jeho první dekádě – a jednou až v průběhu prosince.

Na jaře je možné sněhule zastihnout nejpozději do začátku března, výjimečně i později. Nejpozdější jarní výskyt byl zaznamenán ve dnech 22. března 1986, 22. března 1970 a 22. března 2007. Je však docela běžné, že sněhule lokalitu opustí již v průběhu zimy a na jaře již nejsou vůbec pozorovány.

Počty sněhulí navštěvujících lokalitu v jednotlivých letech velmi kolísají. Často se jedná o jednotlivé ptáky, nebo malé skupinky. Větší hejna jsou zejména v posledních letech spíše výjimkou. Historicky největší hejna byla pozorována v minulém století –

80 exemplářů (12. ledna 1974), 70 exemplářů (9. listopadu 1975), 50 exemplářů (4. prosince 1983). Nejvyšší počty zjištěné v průběhu toho století jsou 39 exemplářů (21. února 2003), 23 exemplářů (16. listopadu 2004) a 18 exemplářů (29. prosince 2008). V prosinci 2018 byl zjištěn nejvyšší počet za posledních deset let – 14 exemplářů.

Na Rozkoši se sněhule nejčastěji zdržují na kamených náspech, kde se čile proplétají mezi balvany, ale také bývají často zastiženy na obnažených bahnitých plochách, kde pátrají po zavátých semenech plevelů.

Jako řada jiných severských druhů ptáků jsou sněhule často velmi krotké a snesou přiblížení člověka na několik metrů. Díky dnešní vyspělé technice tak můžeme pořídit kvalitní fotografie sněhulí, aniž bychom překročili jejich únikovou vzdálenost a zbytečně je plašili.

Dalším severským pěvcem, se kterým se na přehradě Rozkoš setkáváme v zimních měsících, je ko-

Sněhule severní. Foto: Jaroslav Vaňek

Konopka žlutozobá. Foto: Jaroslav Vaňek

konopka žlutozobá. Tento druh vytváří řadu poddruhů, ale u nás se v zimě vyskytuje k. ž. evropská. Ta hnízdí na otevřených místech, jako je tundra, rašeliníště a skalnatá místa s nízkou vegetací v Norsku, odtud se její rozšíření táhne na sever do Laponska, dále přes severní Švédsko a Finsko až na poloostrov Kola. V zimě se tito ptáci objevují v západní a střední Evropě a někdy táhnou ještě dál až do severní Itálie.

V České republice je konopka žlutozobá poměrně pravidelným zimním hostem, ale nebylo tomu tak vždy. Ještě před rokem 1960 se jednalo o velice vzácného ptáka, ale od tohoto roku jeho početnost výrazně vzrostla. S tímto ptačím druhem se můžeme setkat na různých úhorech s dostatkem plevelů, jejichž semeny se konopky živí, dále na strništích, rumištích apod. Často se vyskytuje s dalšími druhy pěvců, které vyhledávají podobná stanoviště. V těchto případech není pro laika právě snadné tento druh mezi ostatními pěvci správně určit.

Konopka žlutozobá se dost podobá u nás hnízdící konopce obecné, ale přesto zde některé poměrně

dobře viditelné znaky existují. Jak druhové jméno napovídá, jde především o žluté zbarvení zobáku. Není bez zajímavosti, že takto žlutě zbarvený zobák má tato konopka pouze v zimním – prostém šatu, ale v létě na hnízdišti je jeho zbarvení šedohnědé. Dalším dobře viditelným znakem u samců, zejména při pohledu zezadu, je růžovo-fialové zbarvení kostřece. Není snad třeba dodávat, že nezbytnou pomůckou pro rozlišení popisovaných detailů je kvalitní pozorovací technika. Oba podobné druhy jsou samozřejmě odlišitelné i podle hlasu, ale to vyžaduje určitou zkušenost pozorovatele.

Z posledních dvaceti let byly konopky žlutozobé na Rozkoši pozorovány v sedmnácti zimách. Za posledních dvanáct let nevynechaly ani jednu zimu. Zajímavě se ale vyvíjí letošní zima, neboť do současné doby nebyl tento druh na lokalitě zaznamenán. Není vyloučeno, že nás konopky navštíví až při jejich jarním tahu na hnízdiště.

Podobně jako u sněhulí spadá období jejich přiletu na lokalitu do počátku listopadu, výjimečně do druhé poloviny listopadu. Za posledních dvacet let spa-

dá do tohoto období 11 údajů. Ve čtyřech případech byly pozorovány již koncem října, nejdříve 22. října 2012. Ve dvou případech se objevily až lednu, a jak je výše již uvedeno, tak ve třech zimách absentovaly úplně.

Na jaře je možné konopky žlutozobé zastihnout ještě ve druhé polovině března, ale je běžné, že lokalitu opustí již v průběhu zimy a na jaře již nejsou pozorovány. Nejpozdější jarní pozorování připadá na 25. března 2010.

Pokud se ohlédnu o nějaké to desetiletí nazpátek, tak i po napuštění přehrady v sedmdesátých letech minulého století existuje řada údajů o pozorování konopek žlutozobých v jejím okolí, i když se jednalo o nepravidelného hosta. Z těchto dob existuje i údaj o dosud nejvyšším počtu. Hejno asi 120 exemplářů bylo pozorováno dne 17. ledna 1976. Mimořádné je i pozorování z druhé poloviny března roku 1984, kdy se na obnaženém dně přehrady zdržovalo asi 80 konopek žlutozobých.

V posledních dvaceti letech byly nejvyšší zjištěné počty tyto – 65 exemplářů (26. listopadu 2010), 38

exemplářů (vícekrát v listopadu 2009), 35 exemplářů (17. ledna 2016).

Stejně jako sněhule severní bývají konopky žlutozobé často pozorovány na kamenných náspech a obnaženém dnu přehrady, ale na rozdíl od sněhulí bývají pozorovány i v jiných biotopech s výskytem plevelů. Přestože konopky žlutozobé převážně vytvářejí samostatná hejna, můžeme je ojediněle objevit i v hejnech jiných pěvců, převážně konopek obecných.

Jaroslav Vaněk

Zdroj :

Databáze ČSO – Bird/Avif

Fauna ČSSR – Ptáci 3/II, Academia 1983

Ptactvo údolní nádrže Rozkoš, Pavel Žďárek, Sborník VČP ČSO č. 9/1987

Atlas migrace ptáků České a Slovenské republiky, Aventinum 2008

Konopka žlutozobá. Foto: Jaroslav Vaněk